

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1888.

Första Kammaren.

N:o 15.

Onsdagen den 14 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 12 på dagen.

Justerades protokollet för den 7 i denna månad.

Upplästes följande skrifvelse:

Till Herr Talmannen i Riksdagens Första Kammare!

Som jag ånyo är af sjukdom hindrad att lemna mina rum och således äfven att bevista morgondagens sammanträde i Första Kammaren, anser jag mig böra härmed derom göra vederbörlig anmälan.

Upsala d. 13 Mars 1888.

A. N. Sundberg.

Herr grefven och talmannen yttrade, att friherre *af Ugglas* och herr *Königsfeldt* låtit anmäla att de af illamående hindrades att öfvervara dagens sammanträde.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Borg* under tre veckor från den 17 innevarande mars.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande, med anledning af bevillningsutskottets i dess memorial n:o 3 framställda förslag, af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som i likhet med Första Kammaren vill, att tillverkningsskatten för bränvin fortfarande skall utgöra 40 öre för hvarje liter af normalstyrka, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, med bifall till herr E. W. Wretlinds i ämnet väckta motion, i hvad densamma afser förhöjning af bränvinstillverkningskatten, beslutit, att bränvinstillverkningskatten skall från sitt nuvarande belopp, 40 öre, höjas till 50 öre för hvarje liter bränvin af normalstyrka.

Vid omröstningens slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—62;
Nej—49.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerat och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 111, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 85 ja och 125 nej, samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 147 ja och 174 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Företogs val af en ledamot i statsutskottet efter herr Sederholm; och utsågs dertill

Herr Boström, F. A. med 63 röster.

Företogs val af en ledamot i bevillningsutskottet efter afidne herr Dahl; och utsågs dertill

Herr Wallberg med 44 röster.

Herr grefven och talmannen yttrade derefter att han finge föreslå, det kammaren ville besluta, att vid det sammanträde, som komme att hållas lördagen den 17 innevarande månad, anställa val af en suppleant i hvardera af stats- och bevillningsutskotten efter dem, som af kammaren denna dag blifvit från suppleanter till ledamöter i nämnda utskott uppflyttade.

Detta förslag antogs.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran, lagutskottets den 13 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 32 äfvensom Första Kammarens tillfälliga utskotts samma dag bordlagda betänkande n:o 4.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 10 och 13 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 6, ang. regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

1—5 *punkterna.*

Biföllos.

6 *punkten.*

Lades till handlingarna.

7 *punkten.*

Bifölles.

8 *punkten.*

Herr statsrådet friherre von Otter: Ehuru det naturligtvis är ringa anledning att kunna hoppas på ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition, sedan densamma icke vunnit något understöd inom utskottet, anser jag mig likväl, på grund af frågans vigt, vara skyldig att tillägga några skäl utöfver dem, som äro i statsrådsprotokollet anförda.

*Löneförbättring
åt lärare vid
sjökrigsskolan.*

Vi skola komma ihåg, att här icke är fråga hvarken om någon ny lönegrund eller om någon definitiv reglering af sjökrigsskolans lärares löner, ty i sådant fall skulle jag funnit ett afslag på propositionen vara ganska naturligt.

Jag skall först söka bemöta den motivering, som utskottet afgifvit. Utskottet säger: »för icke längre sedan än år 1881 medgaf Riksdagen lärarne vid sjökrigsskolan en icke obetydlig löneförbättring.» Detta medgifves visserligen, men dessa medel voro privata och befunnos alldeles otillräckliga samt utföllo i sin helhet först år 1887, så att derom egentligen icke vore mycket att säga.

Utskottet anför vidare: »Rätta tidpunkten att vidtaga den reglering af nämnda skolas stat, i afvaktan på hvilken löneförbättringen skulle få af lärarne tills vidare åtnjutas, synes ännu icke vara inne.»

Jag vet icke när utskottet anser tidpunkten vara inne för en sådan åtgärd. Enligt min åsigt har den varit inne för länge se-

*Löneförbättring
åt lärare vid
sjökrigsskolan.*

dan. Mot slutet af sin motivering säger utskottet visserligen, att regleringen af sjökrigsskolans lärares löneförmåner först borde ske i sammanhang med regleringen af lönerna för de allmänna läroverken, men när inträffar denna tidpunkt? Hade man någon garanti för att den snart vore inne, så vore visserligen ingen olycka skedd, men dermed torde möjligen komma att anstå ännu många år. Då sjökrigsskolans lärare 1881 fingo förenämnda lönetillägg, skedde äfven detta i förväntan på den äfven då bebådade löne-regleringen. De hafva nu väntat i sju år sedan dess och de fleste hafva minst lika länge dessförinnan fått vänta på en alljemt förespeglad löneförbättring. Utskottet säger vidare, »att något trängande behof af en lönetillökning icke förefinnes». Huru härmed kan vara förhållandet vet jag icke, men jag anser att hvar och en bör lönas efter förtjenst och att de, som äro i lika samhällsställning, med samma skyldigheter, äfven böra vara likställda med afseende å lönevilkor. Så är icke förhållandet här. Hvad behofvet angår, gjordes dessutom redan år 1881 en framställning af sjökrigsskolans lärare till Kongl. Maj:t, om en lönetillökning, men då densamma icke beviljades, måste de anordna en privat läroanstalt, den s. k. förberedande sjökrigsskolan, hvilken visserligen haft många fördelar, det kan icke nekas, men äfven sina olägenheter. Lärarne hafva icke blott att godkänna och underkänna lärjungarne, utan på dem beror äfven i väsentlig mån att gifva dem den ordningsföljd, hvartill de kunna vara berättigade till inträde i sjökrigsskolan. Förra året skulle utaf mer än 30 sökande endast 4 kunnat vinna inträde derest icke till följd af Riksdagens beslut om sjöofficerscorpsets ökande, äfven antalet kadetter ökades. Det torde derföre vara orätt att samma lärare, som beredt ynglingarne till inträdesexamen, sjelfva afgöra hvilka som få komma in.

Utskottet säger vidare, »att dessa lärare med hänsyn till undervisningstid och antalet af de elever de hafva att undervisa, icke äro likställda med lärarne vid de allmänna läroverken». Det är möjligt att någon skilnad förefinnes, men jag har i statsrådsprotokollet försökt visa, att denna skilnad åtminstone icke är stor. Då, såsom jag nyss nämnde, dessa lärare med otillräckliga inkomster väntat så många år, torde det icke vara obilligt äfven om de under de år, som återstå till dess den länge bebådade löne-regleringen inträffar, skulle få åtnjuta något bättre lönevilkor, i förhållande till undervisningstid och antalet elever, än lärarne vid de allmänna läroverken, som redan länge varit i åtnjutande af relativt fördelaktigare löneförmåner.

För närvarande åtnjuta dessa lärare i de allmänna läroverken en lön af 3,000 kronor i första löneklassen och likaså lektorerna vid högre lärarinneseminarium, men lärarne vid sjökrigsskolan hafva endast 60 % af detta belopp, nemligen 1800 kronor, med undantag af en, som har 1920 kronor. Lärarne vid de all-

männa läroverken hafva dessutom dubbelt högre ålderstillägg, nemligen 500 kronor, då deremot lärarne vid sjökrigsskolan icke hafva mer än 250 kronor. Dessa senare hafva vidare icke någon tjänstårsberäkning och ingen rätt till pension. Det är under sådana förhållanden uppenbart, att, då det uppstår någon ledighet bland lärarne vid sjökrigsskolan, det skall blifva omöjligt att få dem ersätta med kompetenta, skickliga personer. Detta visade sig också för två år sedan, då en lärareplats blef ledig; det fans nemligen enligt pröfningskommissionens utlåtande icke en enda kompetent sökande, hvarför man måste tillsvidare antaga en inkompetent person. Enahanda blir naturligtvis förhållandet äfven framdeles, så länge löneförmånerna äro så dåliga, och man torde för sjökrigsskolan få nöja sig med sådana lärare, som ratas vid de allmänna läroverken. Man skulle verkligen tro, att utskottet anser det vara viktigare att utbilda guvernanter och att åt unga damer bibringa ett högre kunskapsmått än i allmänhet bestås, än att utbilda sjöofficerare, då utskottet icke vill gifva lektorerna vid sjökrigsskolan lika förmåner som lektorerna vid högre lärarinneseminarium.

Reservanterna hafva visserligen varit något välvilligare än utskottet, men för min del anser jag icke heller deras förslag rätt tillfredsställande, helst följderna mycket lätt blir den, att om denna lilla tillökning af 1860 kronor bifalles, man vid en blifvande reglering af de allmänna läroverken säger, att dessa lärare hafva så nyligen fått lönetillökning, så att dermed få vi nu vänta. Det är verkligen underligt, att man kunnat få några lärare under sådana förhållanden, som nu äro rådande, men det beror på särregna förhållanden. Då år 1867 sjökrigsskolan flyttades från Karlberg till en privat läroanstalt var lärjungarnes antal från början endast 8 à 10 st. Lärarnes antal var naturligtvis i förhållande derefter ganska ringa och äfven aflöningen var liten. Denna senare utgick med ett visst belopp för hvarje timme och ett visst antal timmar i veckan. I den mån klassernas antal ökades skulle samma lärare undervisa i flere klasser på en gång. Då detta icke gick för sig, måste de underkasta sig tre timmars undervisning för en timmes arvode. När sedan sjökrigsskolan år 1879 erhöi en fastare organisation, beslöt Kongl. Maj:t, »att då den undervisning lärarne i sjökrigsskolan hafva att meddela, i afseende å utsträckningen af lärokurserna i de olika ämnena är densamma, och i ett och annat ämne större än den, som meddelas af lektorerna vid statens högre elementarläroverk, torde sjökrigsskolans lärare närmast vara jämförliga med innehafvarne af dessa lärarebefattningar, och borde därför de bland sjökrigsskolans lärare uti icke militära ämnen, hvilka hafva ett antal af 19 till 25 undervisningstimmar i veckan — och dessa äro endast fem — i afseende på kompetensvilkor, till- och afsättning, rättigheter och skyldigheter äfven som benämning blifva hufvudsakligen likställda med

*Löneförbättring
åt lärare vid
sjökrigsskolan.*

Löneförbättring
åt lärare vid
sjökrigsskolan.

lektorerna vid rikets elementarläroverk». På grund deraf utfärdades fullmagter för dessa lärare, och de blefvo i alla hänseenden likställda med lärarne vid de allmänna läroverken, med undantag af lönera, som bibehöllos lägre.

Vidare skall jag be att få påpeka, att då Kongl. Maj:t år 1882 begärde ett lönetillägg för lärarne vid de allmänna läroverken, som redan då voro bättre aflönade än sjökrigsskolans lärare, äfven med inberäkning af 1881 års lönetillägg, så beviljade riksdagen för detta ändamål icke mindre än 336,000 kronor. De fingo dock endast hälften af hvad Kongl. Maj:t föreslagit, oaktadt läroverkskomitén efter verkställd jämförelse mellan lärarnes vid de allmänna läroverken löneförmåner och dem, som tillkomma andra statens tjenstemän, yttrar: »de gjorda jämförelserna ådagalägga en *allt för låg aflöning* för läroverkens tjenstemän och detta med hänsyn så väl till vigten af deras embeten, som ock med hänsyn till de kostnader de måste underkasta sig för att bliwa kompetenta till sitt kalls utöfvande, och då ju aflöningen bör stå i riktigt förhållande till nu anförda omständigheter, anse komiterade, om hänsyn endast toges till hvad, nu anförts, att löneförbättring för elementarlärarne är af rättvisa påkallad». Jag hemställer nu till eder, mine herrar, om icke förhållandet är enahanda med lärarne vid sjökrigsskolan, och om dessa icke böra beredas likställighet med elementarlärarne.

För den händelse Riksdagen icke vill medgifva det af Kongl. Maj:t begärda anslaget, hvarom jag vördsamt anhåller, är jag naturligtvis tacksam för hvad reservanterna föreslagit, ehuru jag anser detta vara mindre tillfredsställande.

Friherre Leijonhufvud: Jag anhåller att med några få ord få redogöra för de skäl, som gjort, att reservanterna i den föreliggande frågan icke ansett sig obetingadt kunna tillstyrka Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda proposition. Till en början vill jag erkänna, att denna skola är väl förtjent af det goda, man om henne sagt, att hon går i en god riktning samt meddelar grundlig undervisning i de ämnen, som der förekomma. Denna grundliga undervisning härleder sig till en del af den organisation, skolan fått, och till en del möjliggöres den deraf, att de ämnen hvari undervisningen meddelas äro jämförelsevis få — något som enligt min uppfattning vore för de allmänna läroverken högst efterföljansvärdt — och slutligen underlättas undervisningen deraf att icke så många af de viktigare ämnena äro hopade på hvarje lärare. De ämnen, hvari sjökrigsskolan ligger öfver i förhållande till andra skolor äro egentligen matematik och lefvande språk. Dessa ämnen läras grundligt, och af lefvande språk har hvarje lärare endast ett, i motsats till hvad vid de allmänna läroverken är förhållandet, der alltid flera lefvande språk äro hopade på en och samme lärare. Hvad som slutligen äfven betydligt bidrager

till, att undervisningen är grundligare, är, att elevernas antal inom hvarje klass är ringa. I den första är deras antal 12 och i den andra 9 samt i de öfriga klasserna 10: i tredje och fjärde och 12 i femte och sjette. Då antalet elever i anledning af officerscorpens ökande kommer att höjas från det nuvarande antalet 65 till 72, blir dock medeltalet elever i hvarje klass icke öfverstigande 12. Detta är dock något helt annat, än då afdelningarna omfatta 30 till 40 elever, såsom på andra håll är det vanliga, och häri ligger till stor del styrkan i den undervisning, som sjökrigsskolan meddelar. Emellertid har jag för min del ej kunnat komma till det resultat, att lärarne vid sjökrigsskolan böra i allo jemnställas med lektorerna vid de allmänna läroverken. Det är icke blott förhållandet, att den årliga undervisningstiden är åtta veckor kortare, hvilket dock icke är obetydligt, äfven om man tager hänsyn till att lofdagarne under terminen äro något färre, än hvad annars förhållandet är vid skolorna. Dessutom äro undervisningstimmarne i veckan ej fullt lika många. Jag måste äfven anse, att det är mindre ansträngande att undervisa, väl och grundligt undervisa en fåtalig klass, än att lika väl sköta ett flerdubbelt större antal lärjungar. Vid sjökrigsskolan är undervisningstiden i icke militära ämnen: i modersmålet och tyska språket, 24 timmar; i engelska språket, 19 timmar; i franska språket, 22 timmar; i matematik (aritmetik, algebra och mekanik), 20 timmar; i fysik, 6 timmar; i historia, geografi och statskunskap, 21 timmar; i kristendom, 3 timmar; i kemi, 5 timmar; i matematik (geometri), 11 timmar och i frihandsteckning och projektionsritning, 4 timmar i veckan. Detta, skulle jag tro, är något mindre än hvad som är tillmätt dessa ämnen vid elementarläroverken. Det är dessutom lättare att erhålla en god lärare, som undervisar ensamt i engelska eller i franska än en, som bör undervisa i båda två dessa språk, och i förra fallet är arbetet äfven betydligt lättare för läraren. Dessa äro de skäl som göra, att jag icke kan dela lärarnes uppfattning om deras fulla likställighet med öfrige lärare.

Det är dessutom åtskilligt inom sjökrigsskolan, som torde komma att ändras, och jag tror, att det hade varit bättre om Kongl. Maj:t framlagt en fullständig plan till stat för skolan och icke, såsom herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet nu gjort, yrkat på antagandet af den föreliggande provisoriska staten. Af en sådan fullständig plan hade man kunnat se, hvilka ämnen skulle skötas af samma lärare, lärarnes alla löneförmåner m. m. och lättare kunnat uppställa en jämförelse emellan denna skolas lärare och elementarlärarne. Sådant har man emellertid icke gjort, och den provisoriska staten skulle i alla fall fortfara att gälla under obestämd tid. När det sagts, att man i förevarande fråga bör taga hänsyn till elementarlärarnes ställning och löneinkomster, bör nemligen icke förbigås, att dessa sistnämnda

*Löneförbättring
åt lärare vid
sjökrigsskolan.*

Löneförbättring
af lärare vid
sjökrigsskolan.

äro under reglering och att framdeles en annan och förmodligen bättre stat blir för dem gällande, och om likställigheten nu godkändes, blefve följden ännu en reglering äfven för sjökrigsskolan. Bättre då göra den på en gång. Detta gör, att jag icke kunnat helt och hållet gå in på Kongl. Maj:ts förslag. Emellertid har jag icke kunnat och velat neka, att en förbättring i lönevillkoren kunde vara behöflig och skulle gerna, just därför att dessa anordningar äro provisoriska, vilja såsom det lämpligaste ställa till Kongl. Maj:ts disposition dessa penningar dels genom att af statsmedel på extra stat anvisa de föreslagna 1,860 kronorna och dels genom att medgifva, att af terminsafgifterna i mån af tillgång må tagas ett belopp af 1,300 kronor, under förhoppning att detta provisoriska tillstånd måtte så snart som möjligt utbytas mot en ny fast stat för sjökrigsskolan. Derigenom vore saken tills vidare hjälpt med afseende på lönernas belopp, och frågan om pensionsrätten bör icke komma före förr än i sammanhang med att staten blir definitivt fastställd. Detta är det resultat, hvartill reservanterna kommit.

Den extra skola, som i statsrådsprotokollet omförmäles, är utan tvifvel en olägenhet, icke därför att icke skolan är god, utan just af, det skälet, som af herr statsrådet framhållits, att antalet elever, som ärligen kunna mottagas vid sjökrigsskolan, är betydligt mindre än antalet af kompetente sökande, och att således endast de, som bäst bestå inträdesprofvat, kunna antagas. Men vid denna täflan hafva de sökande, som genomgått den förberedande skolan, ett visst öfvertag, derigenom att undervisningen der skötes af lärare från sjökrigsskolan, hvilka bäst veta hvad som fordras för inträdet och äro i stånd att hastigast bibringa lärjungarne det behöfliga kunskapsmättet. Följden blir att snart sagdt enda vägen till sjökrigsskolan f. n. går genom denna förberedande skola, hvilken åter endast står öppen för dem som hafva råd att bekosta sig en ganska dyr kurs. Detta förhållande kan äfven lätt kasta en skugga på sjökrigsskolans lärare, i det man kunde komma till den — i öfrigt säkerligen ogrundade — åsigt, att dessa lärare vid inträdesexamen på något sätt gynnade den förberedande skolans elever framför sådana sökande, som blifvit utbildade på andra håll. Genom en fast löneförhöjnings medgifvande skulle det nu visserligen blifva möjligt att förbjuda sjökrigsskolans lärare att befatta sig med undervisning uti en sådan förberedande skola, och detta vore ju önskligt.

Emellertid misströstar jag om att i år kunna få mera än reservanterna förordat. Jag tror därför att det är klokast att bifalla hvad reservanterna föreslagit. Jag anhåller således om bifall till den nämnda reservationen.

Friherre Klinckowström: Jag hade väntat mig, att flere af reservanterna bland Första Kammarens statsutskottsledamöter

skulle begära ordet för att understödja den reservation, för hvilken friherre Leijonhufvud nyss uttalat sig, men då så icke skett, och då mot all förmodan mitt anspråkslösa förslag i denna punkt blifvit statsutskottets, anser jag mig i många hänseenden pligtig att försvara statsutskottets betänkande i denna punkt. De skäl, statsutskottet anfört för att icke nu vidtaga någon förändring i aflöningen för sjökrigsskolans lärare, finner jag i allo vara rigtiga, och de torde äfven inför Riksdagen gälla. Det är nemligen känt, att de allmänna läroverkens lärare komma att få helt andra både pligter och fördelar till följd af den motsedda omorganisationen af elementarläroverken. Herr chefen för sjöförsvarsdepartementet var oviss, om denna läroverkens reform skulle kunna ega rum, och det förvånar mig, emedan frågan för närvarande ligger i Kongl. Maj:ts hand, och herr sjöministern sitter ju sjelf vid Konungens rådsbord. Det är en brännande fråga, vågar jag påstå, och hela landet motser med befogad otålighet, att frågan en gång löses samt att den löses i en rigtning, som den allmänna opinionen med allt skäl fordrar, men skall den lösas i den rigtning, som den s. k. läroverkskomiténs förslag häntyder på, eller som det förslag till lösning antyder, som vid någon föregående riksdag, jag vill minnas 1887 års januari-riksdag, framställdes, tviflar jag mycket på, att denna fråga blefve på ett lyckligt sätt afgjord eller att dessa förslag blefve allmänt gillade. Till dess sådant sker, finner jag alla förändringar och alla äfven provisoriska regleringar af denna jemförelsevis obetydliga fråga verkligen vara för tidiga och icke böra bifallas. Vi veta litet hvar, att herrar lärare, liksom herrar embetsmän i allmänhet, långt från att nöja sig med sina aflöningar på stat, skaffat sig enskilda befattningar med ganska höga lönebelopp, och hvad den invändning beträffar, som har gjorts i Kongl. Maj:ts proposition, att lärarne vid sjökrigsskolan för att skaffa sig nödig utkomst nödgats anlita andra försörjningsutvägar och sålunda bildat den s. k. förberedande sjökrigsskolan, så tror jag, mine herrar, att äfven om vi gäfvade de högre lönebelopp, som här föreslås, skulle dessa herrar sannolikt förskaffa sig andra utvägar till ökad förtjenst. Här finnas embetsmän på rikets stat, som åtnjuta 8—10 tusen kronor i årlig lön från statskassan men icke akta för rof att derjemte förskaffa sig enskilda befattningar till så små belopp, hvad inkomsterna beträffar, som 500 kronor om året. Ofantligt mycket större belopp hafva de naturligtvis äfven votat förskaffa sig. men de försmå icke heller så obetydliga inkomstkällor, som de nyssnämnda. Ifall denna fråga nu kommer att vidlyftigare diskuteras i denna kammare, skall jag icke undandraga mig att lemna faktiska bevis på, huru våra embets- och tjänstemän förstå att skaffa sig extra inkomster, hvilket naturligtvis icke gerna kan ske utan på bekostnad af det allmänna, som borde ega rätt till disposition öfver deras verksamhetstid, medan de hafva ett embete. Jag vill

*Löneförbättring
åt lärare vid
sjökrigsskolan.*

Löneförbättring
åt lärare vid
sjökrigsskolan.

nu icke förlänga diskussionen, men skall, om så behöfves, än en gång uppträda till försvar för den af mig hyllade åsigten samt anhåller emellertid att få yrka på bifall till statsuskottets förslag i denna punkt.

Herr Törneblad: Den siste ärade talaren har i afseende på denna fråga anført åtskilligt, som, så vidt jag kan finna, med frågan har mycket afläget sammanhang; han har visserligen äfven gifvit utsigt till att något närmare utföra hvad han nu antydt, angående biförtjenster för embetsmän, men jag förmodar, att detta icke skrämmer någon, som har en annan åsigt. Jag skulle vilja till besvarande upptaga det hufvudskäl, som af honom anfördes, nemligen att sjökrigsskolans lärare skulle få vänta på en äfven provisorisk tillökning i sina löner, till dess att den sväfvande frågan om de allmänna läroverkens organisation blifvit löst, på den grund att, såsom orden föllo sig, »då denna fråga blifvit löst, skulle lärarne vid de allmänna läroverken få helt andra både pligter och fördelar än nu». Åtskilliga förslag har jag nog sett angående de allmänna läroverkens organisation, men, så vidt jag känner dem, angå de i allmänhet de pligter och fördelar, som *lärjungarne* skulle få, och beröra derigenom indirekt dessas målsmän, d. v. s. allmänheten, men ytterst litet komma de vid *lärarnes* ställning i annan mån än att en löneförhöjning blifvit ifrågasatt — hvilken nu endast för en del blifvit provisoriskt beviljad — nemligen en förhöjning i sammanhang med införandet af terminsafgifter. Nu är förhållandet det, att den brännande frågan om införandet af terminsafgifter för de allmänna läroverken *icke* blifvit löst, men för sjökrigsskolan *är* den det redan sedan flere år tillbaka, och sålunda behöfver man icke afvakta något afgörande i det fallet, icke heller de inkomster, som skulle inflyta genom terminsafgifterna i sjökrigsskolan. Hvad beträffar lösningen af läroverksfrågan i dess helhet, vill jag icke inlåta mig derpå; jag nämner endast i förbigående, att den siste ärade talaren gjorde en antydning derom, att den borde lösas i helt annan riktning än den, som af den sista läroverkskomitén och »Kongl. Maj:t till 1887 års riksdag föreslagits. Hvad det beträffar så stå den sista läroverkskomiténs och Kongl. Maj:ts förslag i fullständig strid med hvarandra, så att någon lösning i enlighet med dessa *båda* förslag naturligtvis icke kan komma i fråga, efter som den ene säger ja der den andre säger nej, den ene säger A och den andre B. Hvad åter för lärarne vid sjökrigsskolan, eller rättare sagdt, hvad som för skolan i dess helhet är af vigt är, att dess lärare icke blifva allt för mycket i afseende på löneförmåner ställda under de allmänna läroverkens. Ty om de det äro, så kan man, med den täflan som eger rum om platser på andra läroverks stater, sannolikt i längden för sjökrigsskolan icke erhålla lika goda krafter som vid de allmänna läroverken. Det är alldeles natur-

ligt, att de bästa krafterna skola gå till de anställningar, der de bästa löneförmånerna och den säkrast tryggade ställningen stå att vinna. Nu är förhållandet det, att sjökrigsskolans lektorer hvarken hafva lönetillägg enligt åldersgrader lika med dem, som för de allmänna läroverken äro beviljade, eller pensionsrätt, och det är då temligen tydligt, att det måste vara större fördel att söka sig in på läroverkens stat än på sjökrigsskolans. För min del skulle jag naturligtvis, såsom i viss mån representerande de allmänna läroverken, anse fördelaktigt, att dessa komme i åtnjutande af de bästa lärarekrafterna, men såsom riksdagsman och medborgare i allmänhet kan jag icke finna annat än, att den ena anstalten är lika förtjent som den andra att erhålla goda krafter, och när det gäller att utbilda ämnen för sjöförsvaret, anser jag, att svenska Riksdagen icke kan vara nog angelägen om att möjliggöra erhållandet äfven här af det bästa tillgängliga, helst man i afseende på den ifrågavarande specialskolan väl icke kan göra den invändning gällande, att undervisningen icke är nog praktisk. Ty är den praktisk på något håll — jag tror att den bör vara det och är det i mer än ett fall — så är det vid sjökrigsskolan, och man har icke haft anledning att göra den ringaste anmärkning i den riktning, man understundom hör sådana framställas, att undervisningen dels varit för dyr och dels icke nog fruktbarande för lifvet. När så är förhållandet och då de allmänna läroverken under nuvarande omständigheter hafva så bestämda fördelar att bjuda på, så är det temligen klart, att man icke med skäl allt för mycket kan förlänga den ogynsamma ställningen för sjökrigsskolans lärare, utan bör man åtminstone genom ett bifall till en måttlig förhöjning visa, att Riksdagen är villig att behjerta detta läroverks ställning liksom de öfrigas. Såsom herrarne finna, talar jag alldeles icke i egen sak, snarare tvärt om, men jag talar för vigten af att ett läroverk, som upp-rätthållit och skött sig så utmärkt väl, äfven måtte i framtiden kunna fortgå på samma sätt och fortfarande erhålla lika goda lärarekrafter, då det i sjelfva verket icke kan nekas, att ställningen är bättre för de andra. Jag tror därför att det vore orätt mot sjövapnet att afvakta den nya organisationen af läroverken för att bevilja, såsom här är antydt, en provisorisk löneförbättring. Jag inlåter mig icke vidare på frågan, så mycket mindre som terminsafgiftsfrågan, en af de viktigaste för läroverken, såsom förut blifvit nämndt, redan vid sjökrigsskolan är löst.

Under nu varande förhållanden anser jag det icke vara skäl att yrka bifall till något annat än reservanternas förslag, emedan det torde vara det enda som har utsigt att gå igenom i kam-maren och sedan vid det gemensamma afgörandet, och får jag anhålla om bifall dertill.

*Löneförbättring
åt lärare vid
sjökrigsskolan.*

*Löneförbättring
åt lärare vid
sjökrigsskolan*

Herr von Hedenberg: Jag har begärt ordet för att endast i korthet uttala min mening. En ärad talare sade nyss, att, då icke flere af reservanterna yttrade sig, han vore benägen att tro, att reservationen icke vore så allvarligt menad; så ungefär uppfattade jag hans ord. Jag får då säga, att jag helst skulle vilja yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition, men då denna icke har utsigt att gå igenom, vill jag yrka bifall till reservanternas förslag på de goda skäl, som redan blifvit anförda.

Herr Reuterswärd: Herr grefve och talman, mine herrar!

Sedan herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet yttrat sig i frågan och närmare belyst de skäl, som finnas anförda i Kongl. Maj:ts proposition, hade jag föreställt mig att någon af Första Kammarens ledamöter skulle uppträda till försvaret för den kongl. propositionen. Så har emellertid icke skett, enär en talare yrkat bifall till utskottets och två andra bifall till reservanternas förslag. För min del kan jag icke finna, att reservanternas förslag har företräde framför den kongl. propositionen; tvärt om anser jag det vara af den största vikt, att den ifrågasatta lilla förhöjningen i anslaget måtte så fort som möjligt uppföras på ordinarie stat. Aflöningen till lärarne vid en anstalt sådan som sjökrigsskolan bör vara sådan, att man kan beräkna att erhålla de bästa möjliga lärarekrafter. Dessa lärare skola utbilda flottans officerscorps, och man måste tillstå, mine herrar, att fordringarne på bildning bland dessa officerare äro så stora, att det går icke för sig att i längden göra läraernes lönevilkor allt för dåliga, ty i så fall skulle denna nya läroanstalt komma att få åtnöja sig med medelmåttor. Då anslagssumman icke på minsta vis inverkar på budgeten, finner jag det förenligt med både rättvisa och billighet, att Riksdagen nu bifaller Kongl. Maj:ts proposition. Det må vara sant, att det kan hafva skäl för sig att vänta med hvarje förändring med afseende på läraernes aflöning, till dess en allmän omorganisation af läroverken kommer att ega rum; men, mine herrar, på så sätt kommer också frågan att sväfva i rymden och under tiden skulle dessa lärare vara i en sämre ställning än öfrige lärare vid statens läroverk. Jag kan icke på något vis inse, att ett afslag å Kongl. Maj:ts proposition är befogadt: tvärt om anser jag densamma vara i hög grad af behovet påkallad och rättvis, hvarför jag för min del anhåller om bifall till densamma.

Herr Wennerberg: Då jag i början af riksdagen läste Kongl. Maj:ts proposition på 5:te hufvudtiteln, var det med verklig glädje jag såg att en framställning blifvit gjord i afseende på sjökrigsskolan. Jag väntade nemligen, att nu ett under många år fortgående högst exceptionellt förhållande vid ett af statens läroverk derigenom skulle komma att upphöra.

Lärarne vid sjökrigsskolan, som på visst sätt redan fått sin organisation, hafva — som nyss hördes från den främste reservanten mot utskottets utlåtande — i pedagogiskt afseende gjort sig förtjente af ett mycket godt vitsord; och dock hafva dessa lärare varit långt ifrån jemnstälde i afseende på aflöning och öfriga förmåner med sina medlärare vid andra statens läroverk. De hafva varit så långt ställda under dem i detta afseende, att det varit rent af ett nödtvång för dem att för sin utkomst tillgripa en utväg, som jag på det högsta måste ogilla.

Jag skulle icke här velat säga detta så öppet, om icke full anledning dertill funnes, och det äfven blifvit af herr sjöministern uttaladt, nemligen att sjökrigsskolans lärare anlagt en förberedande skola, hvori de sjelfve äro lärare. Denna skola har såsom förberedande, men också endast betraktad såsom sådan, gjort sig förtjent af mycket beröm, och lärarne hafva ansträngt sig på det högsta, på det lärjungarne skulle blifva fullt mogna för inträde i sjökrigsskolan.

Ehuruväl det icke finnes något som förbjuder den, hvilken icke genomgått den förberedande skolan, tillträde till sjökrigsskolan, har dock den förberedande skolan just genom sina lärares duglighet kommit på den punkt, att någon annan trygg väg till sjökrigsskolan icke funnits, till stort men för målsmän i ekonomiskt afseende och mången gång äfven för lärjungarne i sanitärt; ty efter de första stora ansträngningarne i den förberedande skolan har kommit, jag vill icke säga en slapphet, men en ledighet, som endast är god, om den kommer på rätt ställe. Den som vill galoppera den första milen, tröttkör lätt den sista. Den som vill drifva på för hårdt i början, måste sakta af mot slutet.

Det skulle vara af stor vikt och tillika det rätta, om lärjungarne efter en allmän inträdespröfning kunde ifrån en viss klass i de allmänna läroverken gå direkt till sjökrigsskolan och slippa ifrån den förberedande skolan, hvilket jag ock hoppas förr eller senare skall låta sig göra, helst om det, såsom herr sjöministern tänkte sig saken, stipuleras det vilkoret för löneförhöjningen, att lärarne i sjökrigsskolan icke tillika få vara lärare i den förberedande skolan.

Jag har flere andra skäl att vara synnerligen belåten med den kongl. propositionen angående ifrågavarande skola. Det främsta skälet är dock, att dess dugliga lärare, som länge gjort sig förtjente af ett synnerligen godt vitsord, härigenom skulle få eu aflöning, som åtminstone tillhärmelsevis skulle sätta dem i samma ställning, som öfrige lärare vid de allmänna läroverken. Man må besinna, att de hafva icke lika ålderstillägg, icke den för de andre ursprungliga lönen, icke ens pensionsrätt, icke ens tjänstårsberäkning i likhet med öfrige lärare.

Man har härvid anmärkt, att deras lärotid är kort; 28 veckor vid sjökrigsskolan emot 36 veckor vid andra statens läroverk.

Löneförbättring
åt lärare vid
sjökrigsskolan.

Man må väl icke fordra, att det vid alla läroverk, äfven sådana som med skäl kunna anses såsom specialläroverk, skall vara föreskrifvet samma veckoantal för undervisningen. Sådant låter sig af flere omständigheter icke göra. Jag vill blott för jämförelses skull härvid taga ett exempel. Vid lärarinneseminarier här i staden är det icke mer än ungefär 16 timmars läsning i veckan, under det att vid detta läroverk det är 20 timmar och något mera. Skulle det så vara, att dessa lärare verkligen må anses hafva haft någon lättnad i undervisningen, så hafva de ock fått betala denna lättnad ganska dyrt. Under många år hafva de uppburit en lägre aflöning än andra lärare, och de sväfvat ännu i ovisshet om, huru vida de, liksom dessa, någonsin skola lyckas erhålla pensionsrätt. Deras ålderstillägg uppgår icke till mer än hälften mot hvad de andre få, och till den slutliga aflöning, som en lärare vid de allmänna läroverken kan komma, kunna de aldrig hinna.

Sedan jag sagt detta, torde det vara klart, att jag önskar bifall till Kongl. Maj:ts proposition, ett bifall, som om det också gäfves i denna kammare, likväl icke skulle föra till ett önskad resultat.

Hvad beträffar den enhälliga reservationen mot utskottets beslut, så får jag nämna, att jag, liksom en föregående talare, anser, att det lilla, som dermed är gjordt af denna kammars statsutskotts ledamöter, verkligen är betydligt mindre än denna kammare skulle kunna skäligen vänta. Det lemna obestämdt sjöministerns önskan att redan i år kunna i någon mån tillfredsställa de i ekonomiskt afseende vanlottade lärarne, det talar blott om den ringa summa, som är begärd för år 1889. Vore det antagligt, att i bifallet till kammarens reservanternas åsigt se ett löfte om bifall för framtiden till Kongl. Maj:ts åsigt, en åsigt som jag för min del tror förr eller senare skall vinna tillräckligt gehör, kunde äfven jag nöja mig med reservanternas förslag, och då detta är det enda, som har någon utsigt att gå igenom, anser jag mig äfven hafva skäl att göra det, allt i den förhoppning att i bifallet till reservanternas förslag ligger ett gillande af det af sjöministern icke allenast välbetänkt nu gjorda förslag, som Kongl. Maj:t godkänt, utan också det enda förslag, som förr eller senare, då möjligen de allmänna läroverkens omorganisation kommer att ske, skall blifva gällande.

Men med afseende på detta behöfver man icke mer än att hafva hört, hvad friherre Klinckowström nyss yttrade och det svar han fick från herr Törnebladh, för att inse, hvilken ytterst kinkig fråga detta är, och huru liten utsigt det är till en snar lösning af denna högst viktiga fråga, i hvilken så väl inom båda kamrarna som i hela landet den mest skiftande mängd af åsigheter söker göra sig gällande. Utan att hysa någon lifvig förhoppning, att kunna lyckas ena dessa, skall, så vidt på mig ankommer,

jag göra, hvad jag kan, men det är *icke* jag, som skall afgöra; och jag förutser meningsstridigheter, som lätt komma att uppskjuta hela saken.

*Löneförbättring
åt lärare vid
sjökrigsskolan.*

Kan det under sådana förhållanden vara skäl att låta denna skola, som redan fått sin organisation, allt jemnt vänta på den svåra lösningen af frågan om de allmänna läroverkens omorganisation, för att dess lärare skola blifva tillbörligt godtgjorda för sitt arbete? Jag kan icke finna det.

Jag har icke något yrkande att göra.

Grefve *Posse* instämde med herr *Wennerberg*.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende å förevarande punkt yrkats: 1:o att utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; samt 3:o af friherre *Leijonhufvud*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den af grefve *Sparre* m. fl. mot förevarande punkt afgifna reservation.

Härefter gjorde herr grefven och talmannen propositioner enligt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till friherre *Leijonhufvuds* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Reuterswärd* begärde votering, i anledning hvaraf och sedan såsom kontraposition dervid antagits afslag å utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som afslår hvad statsutskottet hemställt i 8 punkten af sitt utlåtande n:o 6 och antager det förslag, som innefattas i den af grefve *Sparre* m. fl. mot förevarande punkt afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och bifalles Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Löneförbättring
åt lärare vid
sjökrigsskolan,

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—54;
Nej—38.

9 punkten.

Bifölls.

10 punkten.

Angående lots-
och fyrirättnin-
gen m. m.

Friherre Leijonhufvud: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag ber endast att för kammaren få anmäla, att herr statsrådet och chefen för sjöförsvarsdepartementet förklarar sig belåten med det resultat, hvartill statsutskottet här kommit.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, och utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan bifölls.

11 punkten.

Bifölls.

12 punkten.

Öfriga ordinarie
anslag under fem-
te hufvudtiteln.

Herr af Burén: Herr grefve och talman, mine herrar Jag ber om öfverseende för att jag så ofta begär ordet i denna fråga, men då man *har* rätt, vill man icke öfvergifva en sak, förrän man *får* rätt.

Utom det i min motion å 5:te hufvudtiteln upptagna ordinarie förslagsanslaget »naturaunderhåll», som i medeltal för femårs perioden 1882—1886 utgått med 532,352 kr., men nu är upptaget till 452,450 kr., en skilnad af nära 80,000 kr., är anslaget »ålderstillägg», nu 32,000 kr. fastän det år 1886 utgått med 38,216: 64. Anslaget rese- och »traktamentspenningar», är nu upptaget till 19,000 kr. men har år 1886 utgått med 45,097: 40, således nära tre gånger anslagets belopp. Anslaget »skrifmaterialier och expenser» är nu upptaget till 47,002 kr., ehuru det år 1886 utgått med 99,868: 34 eller mer än dubbla beloppet; så står det till med dessa anslag på 5:te hufvudtiteln. Deremot angifver icke statsutskottet ställningen sådan den i sjelfva verket är, ty bakom dess förslag ligger ett tyst medgifvande och en tyst förmånsrätt, att dessa anslag få öfverskridas, och hvad värre är, de *måste* öfverskridas med 100-tusentals kronor och detta anser jag för min del betänkligt. Ett sådant abnormt förhållande måste ovilkorligen kännas svårt och tryckande icke allenast för den,

som gifver anslaget, utan äfven för den, som mottager detsamma. Jag kan icke förstå, att statsutskottet för hvarje hufvudtitel afslår min motion då jag ju icke begärt någon orimlighet; ty märk väl, jag har icke begärt, att förslagsanslagen skola utbyttas mot bestämda anslag, ehuru jag tror att detta vore enda rätta sättet att få ställningen fullt klar, utan jag har nu endast begärt, att förslagsanslagen såsom sådana skola upptagas till belopp, som motsvara de verkliga utgifterna.

Ofriga ordinarie anslag under femte hufvudtiteln.

Friherre Leijonhufvud: Då denna framställning återkommer för hvarje hufvudtitel, ber jag få säga, att herr Burén enligt min åsigt har fullkomligt rätt, men å andra sidan får jag fästa uppmärksamheten på, att statsutskottet väl har sig ålagdt att tillse det nödiga besparingar blifva vidtagna, men statsutskottet har tvekat, om det egde skyldighet att föreslå höjning af ett anslag, som ej af Kongl. Maj:t ansetts erfordra förhöjning, eller åtminstone har det trott att man först borde tillse, om ej möjligen någon besparing å utgifterna kunde ega rum, innan anslaget förhöjdes. Då nu sådan utredning ej å ifrågavarande anslag kunnat ske, torde bäst vara låta anslagssumman kvarstå oförändrad tills vidare. Jag anser herr Buréns förslag egentligen vara staldt till Kongl. Maj:ts regering, och Kongl. Maj:ts regering må derpå svara, hvad den kan finna för godt.

Herr Forssell, Hans: Jag instämmer med den föregående talarren deruti, att motionären har fullkomligt rätt i sitt yrkande. Naturligtvis är det rätt, att förslagsanslagen böra räknas så nära som möjligt till de verkliga utgifterna. Skillnaden mellan de nu uppsatta förslagsanslagen och de verkliga utgifterna är ganska betydlig; den belöper sig, såsom herrarne behagade se af motionen, till omkring 100,000 kronor. Att bestämma ett förslagsanslag 100,000 kronor under det belopp, hvarmed det verkligen kommer att utgå, är och blir ingenting annat än en missräkning. Men om det vid den kongl. propositionens framläggande fans något skäl att låta låga anslagssiffror stå orubbade, därför att det var svårt att få staten att gå ihop — så finnes detta skäl numera icke alls. Efter den betydliga ökningen i statens inkomster genom Riksdagens senaste beskattningsåtgärder, det stora beslutet om införande af tullar på spannmål och dagens beslut om ökande af bränvinstillverkningsafgiften, hvilken senaste tillökning torde komma att utgöra mellan 2 och 3 millioner, kan man ju icke längre förebära något som helst skäl för att bibehålla förslagsanslagen vid belopp, som bevisligen äro för låga.

Jag tillåter mig att i detta fall yrka bifall till herr Buréns förslag.

*Öfriga ordinarie
anslag under fem-
te hufvudtiteln.*

Herr Reuterswärd: Den siste ärade talaren yttrade om herr Buréns förslag, att det, teoretiskt sedt, vore riktigt; jag vågar påstå, att det praktiskt sedt är ännu mera riktigt, och jag hemställer till eder, mine herrar, hvilken enskild industriidkare skulle nöja sig med att uppgöra förslag till utgifter och inkomster under året, som han med öppna ögon såg, icke skulle kunna gå ihop. Att kunna göra upp detta på siffran riktigt är omöjligt, men när man ser dessa anslag oupphörligen år efter år öfverskridas, vore det enligt mitt förmenande statsutskottets pligt, att se till, om icke det, som i främsta hand har att granska Kongl. Maj:ts förslag till utgifter och inkomster sökte bringa dessa anslag i närmare öfverensstämmelse med verkliga förhållandet, innan dessa framläggas för Riksdagen. På detta sätt lurar Riksdagen sig sjelf, och det bör den icke göra. Det är omöjligt att vid denna riksdag kunna genomdrifva det förslag, som herr Burén framfört, eftersom redan så många hufvudtitlar äro afgjorda, men jag föreställer mig, att herr Burén haft den afsigten, att han med detta velat visa vår regering, hvad den vid en kommande riksdag har att iakttaga, det nemligen, att så mycket som möjligt träffa det rätta vid uppgörandet af dessa förslagsanslag. Jag har icke något yrkande att göra.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats dels bifall till hvad utskottet deri hemställt, dels ock, af herr *Forssell, Hans*, att kammaren, med godkännande af herr af Buréns i ämnet väckta motion, så vidt den afsåge de ordinarie förslagsanslag under femte hufvudtiteln, hvarom kammaren icke redan fattat beslut, skulle i öfrigt bifalla utskottets hemställan.

Sedermera gjorde herr grefven och talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Forssell, Hans*, begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller 12 punkten i statsutskottets utlåtande n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, besluter Kammaren att, med godkännande af *Ofriga ordinarie anslag under femte hufvudtiteln.* herr af Buréns i ämnet väckta motion, så vidt den afser de ordinarie förslagsanslag under femte hufvudtiteln, hvarom kammaren icke redan fattat beslut, i öfrigt bifalla utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—48;

Nej—39.

13 punkten.

Herr von Hedenberg: Jag skall endast anhålla att från *Anslag till fortsatt byggnad af pansarbåten »Göta».* motiveringen måtte få utgå de ord, som afse infordrande af anbud och anställande af täflan i afseende å pansarbeklädnaden. Den mening i motiveringen jag åsyftar lyder sålunda:

»Skulle svårigheter möta att anskaffa pansarbeklädnaden inom riket, anser utskottet att, med hänsyn till den betydliga del af byggnadskostnaden, som erfordras för denna anskaffning, Kongl. Maj:t borde taga i öfvervägande, huru vida icke genom infordrande af utländska anbud och möjligen erbjudna täffingars anställande kostnaden för densamma så mycket som möjligt kunde nedbringas».

Att låta dessa ord qvarstå i motiveringen, kan så mycket mindre vara lämpligt, som kontrakt angående leverans af pansarplåt till båten redan är uppgjort. Detta kontrakt blef icke afslutadt förr än statsutskottets utlåtande var bestämdt. Jag vill icke förneka att jag, såsom ledamot i marinförvaltningen och såsom ledamot i statsutskottet egde kännedom om att något sådant var i fråga, men jag ansåg mig hafva gjort alldeles tillräckligt, då jag så väl inom afdelningens som i utskottets plenum på ett synnerligen kraftigt sätt betonade, att underhandlingar om pansarplåtens beställning hos Schneider & C:o i Creusot vore å bane och utförligt ådagalade olämpligheten af att ingå i den täflan, som var erbjuden. Creusot levererar, så vidt man här vet och anser, den bästa pansarplåt i verlden, och är den enda verkstad som kan leverera sådan plåt, hvarför marinförvaltningen hade goda skäl att underhandla med den verkstaden. Emellertid hade det varit synnerligen olämpligt att inlåta sig på den föreslagna täffingen derför att Schneider & C:o eller Creusotverkstaden icke underkastar sig några prof; och då de pansarplåttillverkare, som erbjudit sig lemna plåt till prof, undantagit från anbudstäffingen hvar och en som icke ville lemna plåt till profskjutningen, skulle således, så vidt jag kan finna, derest en omfattande täflan skulle verkstälts, man varit nödsakad att köpa den plåt, som för profvens anställande erfordrats. Hvertill kostnaden härför skulle

Anslag till fort-
satt nybyggnad af
pansarbåten
»Göta».

belöpa sig, kan en hvar lätt finna. Af personer, som kanske ligga något mera inne i denna fråga än jag, har jag som ett öfverslag hört sägas, att hvarje plåt skulle kosta 8,000 till 10,000 kronor. Hade man då tagit plåten från de största plåttillverkare, nemligen Cammel, Marrell frères och Brown samt från den ende stålplåttillverkaren, Schneider & C:o, skulle endast sjelfva inköpet af dessa 4 eller 5 fabrikanter plåtar till profvet uppgått till 50,000 kronor eller så ungefär. Säkerligen skulle kostnaden uppgått till denna summa, om man inberäknar kostnaden för transporten först till Göteborg och vidare derifrån till den plats, der skjutningen kunde verkställas, hvilken plats måst väljas med synnerlig omsorg, då den bort vara långt aflägsen från människoboningar samt anordnats med kasse-matt till skydd för de skjutande. Att något sådant icke kunnat göras, utan att Riksdagen dertill anvisat nödiga medel är ganska tydligt och naturligt. Detta hade endast varit preliminärkostnader. Dessutom hade säkerligen tillkommit ofantligt mycket annat, som nu torde vara öfverflödigt att närmare omnämna.

Beträffande de compoundplåttillverkare, som ingåfvor anbud angående leveransen till »Svea», hvilka anbud inkommo den 29 januari 1885, vill jag nämna, att Marrell frères begärde för plåt 1,870 francs per ton, och för bultar till plåten 2,100 francs per ton, samt att Cammel begärde 1,500 francs för plåten och 1,750 francs för bultarna. — Creusot eller Schneider & C:o fordrade 1,480 francs för plåten och 1,864 francs för bultarna, allt per ton. Samma anbud har Schneider & C:o nu gjort beträffande leveransen till »Göta». Här af visar sig, att af då ingifna anbud tyngsta delen af pansarbeklädnaden, nemligen sjelfva plåten stälde sig billigast enligt Schneiders anbud. Hvad bultarne beträffar är Marrells anbud något dyrare, Cammels något billigare än Schneiders. Men Creusots bultsystem är af den art, att äfven om det ställt sig betydligt dyrare än något annat, hade man icke kunnat undgå att taga det. — Vidare erfordras till pansarbeklädnaden packning, rondeller och dylikt. För detta har Cammel begärt 5,000 francs per ton men Schneider endast 1,500 francs. Marrell frères hafva icke i sitt anbud nämnt något härom.

I afseende å sjelfva kontraktet, som med Schneider & C:o ingåtts, ber jag att få anmärka dels att deri uttryckligen bestämts såsom hufvudsakligt vilkor, att leveransen skall ske endast i den mån Riksdagen beviljar medel, *dels* att det varit nödvändigt att avsluta kontrakt om pansarplåt i god tid före leveransen, när annars stora beställningar från andra håll kunnat mellankomma, hvilka kunde välla kostbart uppehåll i byggandet genom försenad leverans af pansarplåt.

På grund af hvad jag nu anfört, anhåller jag att den af mig omnämnda meningen från och med ordet »skulle» till och med ordet »nedbringas» må ur motiveringen utgå.

Friherre Klinckowström: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag har visserligen motionerat om en betydlig nedsättning i det anslag för år 1889, som Kongl. Maj:t för den ifrågavarande pansarbåten begärt och statsutskottet nu föreslagit, men jag vill ej vidare orda om min motion, då den icke vunnit något understöd inom utskottet. Hvad åter beträffar det förslag till ändring i utskottets motivering, som återfinnes längst ner på 18:de sidan, hvilket blifvit framställt af den siste ärade talaren, att den nemligen skulle helt och hållet utgå, så kan jag icke med honom dela hans åsigt härutinnan. Ty icke lär väl kammaren kunna annat än gilla att Riksdagen anhåller, det Kongl. Maj:t vid en så stor beställning, som här är i fråga, ville infordra utländska anbud till täflan med inländska, för att sedermera, under förutsättning af pansarplåtens jemngodhet, kunna antaga det, som faller sig billigast. Så har emellertid här icke skett, hvilket kan intygas af den siste ärade talaren, hvilken tillika är ledamot af marinförvaltningen, hvarest jag förmodar dessa kontrakt uppgöras, och det är verkligen mycket att beklaga. Dessa kontrakt lära till och med hafva afslutats på anslag, hvilka regeringen ännu icke hade erhållit af Riksdagen, Det förefaller mig nästan oförklarligt, att något sådant kan vid en offentlig myndighet ega rum. Skulle vi, på grund af vår försigtighet och sparsamhet, blifva på det sättet inkräktade i vår fria rätt, torde ganska led samma förhållanden kunna inträffa. Det är väl ej nu Riksdagens pligt att beifra dylika oformligheter — det tillhör Riksdagens revisorer och konstitutionsutskottet — men att vi, på grund af sådana oegentligheter, skulle vara inskränkta uti vår fria rätt att tillse att den största ekonomi vid en så storartad beställning, som den ifrågavarande, iakttages, det finner jag, lindrigast sagdt, högst besynnerligt.

Jag får därför yrka bifall till den motivering, som statsutskottet rörande denna punkt framställt.

Friherre Leijonhufvud: Den siste ärade talaren tycktes ej hafva rätt uppfattat den nästföregående talarens yttrande, då han upplyste att kontrakt visserligen var uppgjort, men att man icke åtagit sig betalningens erläggande i vidsträcktare mån, än Riksdagen anvisade därför erforderliga medel. Skulle således Riksdagen, hvilket dock är otänkbart, aldeles vägra anslag till pansarbåtens fortsatta byggande, skulle man visserligen komma i process med leverantören om kontraktet, men ej om anslaget utginge på längre tid än som antagits blifva förhållandet.

Hvad åter beträffar den siste ärade talarens förslag, finner jag detta fullkomligt origtigt och vill blott påminna derom, att Riksdagen sedan gammalt alltid ansett det för en vigtig sak att icke söka utöfva något tryck på regeringen i rent tekniska frågor, och det kan ej vara annat än rätt af Riksdagen att ej vilja

Anslag till fort-
satt nybyggnad
af pansarbåten
»Göta».

åtaga sig något ansvar för sådant, allra minst i en så kinkig fråga, som denna, om hvilken stridiga meningar äro rådande i hela Europa. Det är nemligen ytterst svårt att här erhålla rediga och sanna uppgifter. De stora bolagen, hvilkas intressen stå på spel, använda alla möjliga medel för att per fas et nefas drifva fram sitt eget intresse. Det vore därför mycket oförsigtigt af Riksdagen, hos hvilken kanske icke tio personer satt sig in i frågan, att vilja här uttala ett omdöme och öfva tryck på regeringen, som otvifvelaktigt med ganska stor sorgfällighet och mycket besvär afgör sådana frågor. Jag instämmer därför med den förste talaren, att orden »skulle svårigheter möta att anskaffa pansarbeklädnaden inom riket, anser utskottet att, med hänsyn till den betydliga del af byggnadskostnaden, som erfordras för denna anskaffning, Kongl. Maj:t borde taga i öfvervägande, huru vida icke genom infordrande af utländska anbud och möjligen erbjudna täfvingars anställande kostnaden för densamma så mycket som möjligt kunde nedbringas» böra ur motiveringen utgå.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr grefven och talmannen, att i afseende på nu föredragna punkt yrkats, dels att densamma skulle oförändrad bifallas på så sätt utskottet hemställt, dels ock, af herr *von Hedenberg*, att punkten skulle bifallas med uteslutande ur motiveringen af sista delen, börjande med orden: »Skulle svårigheter möta att anskaffa pansarbeklädnaden inom riket» etc.

Sedermera gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på antagande af herr *von Hedenbergs* förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

14—18 punkterna.

Biföllos.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Falk, Helmer*, under 18 dagar från den 20 innevarande mars.

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr grefven och talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts för andra gången, skulle sättas sist å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,33 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.